

Ympäristöministeriölle

Lausuntopyyntö

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausumaa luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Lausuma

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöhemmin ”selvitysyksikkö”) lausuu esityksestä harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja kannattaa jätehuolto-rekisteriin hyväksymisen edellytyksiksi lisättäviä vaatimuksia veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamisesta sekä ulosottovelkojen hoitamisesta.

Selvitysyksikkö ehdottaa lisäksi, että ympäristöministeriö harkitsisi säädettäväksi

- 95 §:n 1 momentin 4-kohdan sääntelyn laajentamista koskemaan myös hakijan vastuuhenkilöitä ja merkittäviä omistajia sekä näiden muuta yritystoimintaa,

- rekisteröintiviranomaiselle tiedonsaantioikeuden toisilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta hakijan, rekisteriin merkityn ja tämän vastuuhenkilöiden sekä omistajien veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamisesta ja

- rekisteriviranomaiselle mahdollisuuden käyttää myös selvitysyksikön velvoitteiden hoitoselvityspalvelua edellä todetun tiedonsaantioikeuden toteuttamisessa.

Perustelut

Hakijoiden ja rekisteröityjen taloudellisen luotettavuuden selvittäminen

Luonnoksessa (Jätelain 95 §:n 1 mom. 4-kohta) ehdotetaan säädettäväksi, että toiminta hyväksytään jätehuoltorekisteriin, jos hakijalla ei ole veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntejä eikä muita ulosotossa olevia velkoja, jotka ovat hakijan maksukykyyn nähden vähäistä suurempia, eikä velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuustodistuksin.

Jätealan tasapuolisen kilpailun sekä harmaan talouden torjunnan kannalta olisi tärkeää, että alalla toimivat yritykset hoitavat sekä velvoitteensa kuluttajia ja muita toimijoita kohtaan että myös lakisääteiset velvoitteensa. Veroihin, sosiaalivakuutusmaksuihin sekä Tullin perimiin maksuihin liittyvät laissa säädetyt velvollisuudet ovat erilaisia rekisteröintiä, ilmoittamista sekä suoritteiden maksamista koskevia velvoitteita. Näiden hoitamattomuus voi kuvastaa toimijan taloudellista epäluotettavuutta. Velvoitteitaan laiminlyövä toimija saa muihin verrattuna perusteettomasti etua välttämällä julkisoikeudellisia maksuja ja haittaa toiminnallaan tasapuolista kilpailua esim. myymällä tuotteitaan tai palveluitaan muita halvemmalla. Toimijan ulosottovelat ja maksukyvyttömyys lisäävät myös riskiä väärinkäytöksiin ja muiden velvollisuuksien laiminlyönteihin ja ovat näin ollen taloudelliseen luotettavuuteen ratkaisevasti vaikuttava seikka.

Toimijan luotettavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota laiminlyönnin toistuvuuteen ja euromääräiseen suuruuteen, mikäli tämä on mitattavissa. Esimerkiksi yksittäiset, unohdukseen tai huolimattomuuteen rinnastuvat ilmoituslaiminlyönnit tai rahamäärältään pienet maksulaiminlyönnit eivät yleensä osoita toimijaa epäluotettavaksi. Toimijaa ei tulisi pitää epäluotettavana myöskään, jos esimerkiksi verovelasta on tehty maksusuunnitelma ja sen ehtoja noudatetaan.

Selvitysyksikkö ehdottaa harkittavaksi 4-kohdassa säädetyin lisäksi, että kohdassa tarkoitettu vaatimus laajennettaisiin silloin, kun hakijana tai rekisteröitynä on oikeushenkilö, koskemaan myös tämän vastuuhenkilöitä ja merkittäviä omistajia sekä tarvittaessa myös näiden muuta yritystoimintaa. Selvittäminen olisi tarpeen erityisesti silloin, kun pelkästään hakijan tiedoilla ei olisi mahdollista muodostaa riittävää kuvaa luotettavuuden arvioimiseksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa hakijana on vasta perustettu osakeyhtiö tai yrityksen vastuuhenkilöissä on äskettäin tapahtunut huomattavia muutoksia, voisi luotettavuuden arvioimiseksi olla tarpeen selvittää myös sen vastuuhenkilöiden ja omistajien muu tai aikaisempi yritystoiminta. Mikäli toimijan taikka tämän vastuuhenkilön muussa tai aikaisemmassa yritystoiminnassa on toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyöty 4-kohdassa tarkoitettuja velvoitteita, hakijan ei yleensä voitaisi katsoa täyttävän rekisteriin hyväksymisen edellytyksiä. Hakijan vastuuhenkilöiden ja omistajien muun yritystoiminnan tutkiminen kannattaisi säätää harkinnanvaraiseksi eikä se yleensä olisi tarpeen, jos toimijan ja sen vastuuhenkilöiden toiminta on ollut usean vuoden ajan vakiintunutta eikä ole muutoinkaan herännyt syytä epäillä näiden luotettavuutta.

Esimerkkinä taloudellisen luotettavuuden sääntelystä elinkeinorekisteröinnissä ovat mm. [perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä annetun lain](#) (411/2018) 8 ja 9 §:t sekä [elintarvikelain](#) (23/2006) 16 a §. Näissä hakijan tai rekisteröidyn luotettavuuden tutkiminen on ulotettu hakijan taustoihin ja myös ajallisesti rajoitettu koskemaan kolme arviota edeltävää vuotta (toisin kuin nyt lausuttavana olevassa esityksessä, jossa arvion aikaa ei ole rajoitettu).

Rekisteröivän viranomaisen tiedonsaantioikeus

Luonnoksessa ei ehdoteta rekisteröivälle viranomaiselle säädettäväksi 95 §:ssä ehdotettua laajennettua selvitysvelvollisuutta vastaavaa tiedonsaantioikeutta muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta. Valtaosa pykälässä tarkoitettua tiedosta on kuitenkin salassapidettävää. Luonnoksessa esitetään sen sijaan, että rekisteröivä viranomainen saisi 95 §:n vaatimusten täyttämiseksi tarvittavat tiedot muilta viranomaisilta hakijan myöntämän valtuutuksen nojalla.

Selvitysyksikkö ehdottaa harkittavaksi, että rekisteröivälle viranomaiselle säädettäisiin 95 §:ään ehdotettujen rekisteröinnin edellytysten selvittämiseksi myös riittävä tiedonsaantioikeus salassapidettäviin tietoihin muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta. Tiedonsaantioikeuden tulisi kattaa 95 §:n 1 momentin 4-kohdassa tarkoitettut tiedot. Pykälän perusteella rekisteröivällä viranomaisella tulisi olla oikeus saada tiedot veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin ja Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamisesta hakijasta ja rekisteriin merkitystä, tämän vastuuhenkilöistä ja merkittävistä omistajista sekä näiden muusta yritystoiminnasta.

Viranomaisen tietojensaantioikeuden perustaminen valtuutukselle olisi poikkeus valitsevasta oikeuskäytännöstä ja voisi hankaloittaa tietojen vaihtoa viranomaisten välillä sillä edellyttäisi mm. jatkuvaa valtuutuksen voimassaolon tarkistamista. Se nostaisi esiin myös kysymyksiä mm. siitä, mitä ongelmia valtuutuksen peruuttaminen saattaisi tuoda rekisteröintien valvonnalle.

Esimerkkinä tietojenvaihtosäännöksistä elinkeinorekisteröinnissä ovat mm. [perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä annetun lain](#) (411/2018) 15 §n 2 ja 3 momentissa säädetty sekä [elintarvikelain](#) (23/2006) 51 §:n 2 ja 3 momentissa säädetty. Näissä rekisteröintiviranomaisen tiedonsaantioikeus on ulotettu myös oikeushenkilömuotoisen hakijan vastuuhenkilöihin, omistajiin sekä näiden muuhun yritystoimintaan.

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttäminen tiedonhankinnassa

Selvitysyksikön tehtävänä on tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta sekä sen torjunnasta ([L Harmaan talouden selvitysyksiköstä](#) (1207/2010) 1 §). Selvitysyksikön tehtävänä on lisäksi tehdä laissa mainittujen viranomaisten pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksiä organisaatioista ja organisaatiohenkilöistä. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on antaa pääasiassa salassa pidettäviin viranomaistietoihin perustuva kokonaiskuva selvityksen kohteena olevasta organisaatiosta tai organisaatiohenkilöstä ja tukea sitä pyytävän viranomaisen tehtävää helpottamalla ja tehostamalla tehtävään liittyvää tiedonhankintaa ja samalla tukea harmaan talouden torjuntaa lisäämällä asiaa käsittelevän viranomaisen tietoa siitä, miten organisaatio tai siihen liittyvä organisaatiohenkilö on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 4 momentin mukaan velvoitteidenhoitoselvityksessä kuvataan organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on siis antaa sitä pyytäneelle viranomaiselle kokonaiskuva siitä, millaista taloudellista toimintaa kohde harjoittaa ja miten se on hoitanut tästä toiminnastaan aiheutuvat, lakisääteiset, veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvät rekisteröitymis-, vakuuttamis-, ilmoitus- ja maksuvelvoitteensa. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksestä selviää mikä on kohteen kyky hoitaa velvoitteensa ja mihin muihin organisaatioihin ja organisaatiohenkilöihin kohde on vastuuaseman tai omistuksen kautta kytkeytynyt.

Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö muodostuu pääosin viranomaisrekistereissä olevasta, salassa pidettäväksi määritellystä tiedosta. Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö määräytyy Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 7 §:n

1 momentin mukaan sen perusteella, mikä on selvitystä pyytävän viranomaisen oikeus saada salassa pidettävää tietoa kyseiseen käyttötarkoitukseen. Velvoitteidenhoitoselvitys ei siis laajenna sitä pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia, vaan se laaditaan viranomaiselle muualla laissa määriteltyjen tehtävien ja niihin liittyvien tiedonsaantioikeuksien perusteella.

Selvitysyksikkö esittää harkittavaksi sitä, voitaisiinko velvoitteidenhoitoselvitystä käyttää tukemaan myös jätehuoltorekisteröintiä ja rekisterin valvontaa. Velvoitteidenhoitoselvitys on kustannustehokas ja nopea tapa toteuttaa viranomaisen tiedonsaantioikeuteen liittyvä tietojen hankinta ja se lisää samalla myös viranomaisen tietoisuutta siitä, miten hakija tai rekisteröity on hoitanut julkisoikeudelliset velvoitteensa. Mikäli jätehuoltorekisteröintiä varten säädetyt tiedonsaantioikeudet säädetään riittävän laajoiksi, voidaan niiden perusteella laatia myös organisaatiosta ja sen vastuuhenkilöistä sekä näiden muusta yritystoiminnasta kokonaiskuvaa antava velvoitteidenhoitoselvitys.

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttäminen jätehuoltorekisteröintiä varten edellyttäisi lisäksi Harmaan talouden selvitysyksikköä koskevan lain 6 §:n muuttamista siten, että sen 1 momenttiin lisättäisiin kyseinen käyttötarkoitus.

Helsingissä 2.6.2020

Marko Niemelä
apulaisjohtaja
Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö
p. 040 5110 195